

- УРСР / Р.В. Захарчук-Чугай. – К. : Наук. думка, 1988. – 190 с.
6. Кара-Васильєва Т.В. Полтавська народна вишивка / Т.В. Кара-Васильєва. – К. : Наук. думка, 1983. – 136 с.
7. Кара-Васильєва Т.В. Українська вишивка / Т.В. Кара-Васильєва [альбом]. – К. : Мистецтво, 1993. – 264 с.
8. Маслова Г.С. Орнамент русской народной вышивки как историко-этнографический источник / Г.С. Маслова. – М. : Наука, 1978. – 206 с.
9. http://www.referatcentral.org.ua/visual_arts_load.php?id=117

*Інна Шморгун
(Полтава, Україна)*

УПЛИВ КОНСТРУКЦІЙ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО КОСТЮМУ НА СУЧАСНИЙ ОДЯГ

Народний костюм, поєднуючи мистецтво узорного ткацтва, крою та декоративного оформлення, символізує духовну культуру українського народу, стародавні традиції, обряди, звичаї.

Розвиток народного костюму сягає часів Київської Русі. Вже тоді одяг поділяли за кроєм, силуетом, видом тканини на поясний і нагрудний, прямий і тунікоподібний, з плечовими вставками, з суцільнокроєним рукавом, на кокетці, з лляних, бавовняних, конопляних та вовняних тканин.

Традиційно повсякденний одяг призначався для роботи вдома, в полі, в лісі, святковий – для недільних днів і релігійних свят, обрядовий – для заручин, весілля, похорону. Крім того одяг розрізняли і за віком, і за сімейним станом для дівчат, жінок – молодиць, жінок зрілого віку та жінок похилого віку. Однією з найхарактерніших рис народного одягу є багат шаровість, яка надавала жіночій статури скульптурної монументальності. Так жіночий одяг складався з довгої або короткої вишитої сорочки, поверх якої одягали ткану плахту, обгортку або запаску, фартух, приталену керсетку або спідницю з вусами. Одяг складався з кількох простих шарів, який накладалися один на одній, виділяючи орнаментальні місця: на рукавах, станку, фартуху, подолі тощо.

Для оздоблення одягу використовували різні орнаменти, але переважав геометричний, рослинний, рослинно-геометричний, зооморфний, геральдичний та інші, які виконували і роль оберега. Саме тому були чітко визначені місця їхнього розміщення: плече, середня частина руки, зап'ясток, біля шиї, спина, груди, поділ сорочки тощо. Вишивка в цих місцях немов би захищала людину від злої сили. В орнаменти закладалися символи вічного руху, дерева життя, відродження, зораного і засіяного поля, родючості, тобто все те, що було тісно пов'язане з життям народу. Старовинні техніки вишивки: низь, занизування, штапівка, гладь, хрестик, мережки, та багато інших.

Невід'ємною частиною народного костюма були головні убори, взуття, кольорові пояси, прикраси: дукачі, коралі, силянки, гerdани тощо. [2].

У сучасному одязі використовують чимало елементів народного одягу:

зборки, складки, рельєфи, защіпи, крій рукава, оформлення вирізу горловини тощо. Застосування елементів народного одягу у створенні сучасного залежить від його призначення. Наприклад, у моделюванні ділового одягу використання елементів народного костюму обмежене. У ньому зустрічаємо лише окремі елементи крою, загальний характер форми та строкаті, картаті, набивні тканини з фольклорним рисунком.

В оформленні домашнього одягу мотиви народного костюма використовують сміливіше: крій сорочок, широкі, вшиті в поглиблену пройму рукава, зав'язки, якими оформляють горловину, низ рукава, прийоми, розміщення декору, характерні поєднання кольорів – червоного і чорного, білого і червоного, зеленого і чорного тощо.

Використання народних мотивів у моделюванні одягу для відпочинку найбільш рухливе. Так для літніх суконь у фольклорному стилі пропонуються м'які, легкі, розріджені тканини, на зразок марлі, та виготовленні з них сукні з складками, зборками, буфами. Вишукане оздоблення відновлює в пам'яті образи, знайомі нам сьогодні лише з стародавніх картин. Іноді ефект досягається за рахунок використання тканин – компонентів з різноманітними ткацькими візерунками, що імітують ручне народне ткацтво. Святковість одягу досягається різними засобами: пластичністю та об'ємністю форми, використанням контрастних тканин, різних видів оздоблення. У народному одязі запозичують крій, лінії пройми, форму уставок, рукавів тощо.

Вільний крій і мішкуватість рукавів під проймою, запозичені з народного одягу, роблять сучасні вироби зручними, а плавні лінії плечей, які переходять у верхній зріз рукава, підкреслюють жіночність і природну красу. [7].

У святковому вбранні народний характер підкреслюється декором на рукавах, внизу спідниці, не лише вишивкою, але й орнаментом з тасьми, який утворює різноманітні рисунки і незвичні кольорові поєднання.

Одяг фольклорного стилю вдало доповнюють коміри, кишені, манжети, пояси, хустки, оздоблені вишивкою, плетені з лози кошики, прикраси з бісеру, дерева, кераміки, металу тощо

Сьогодні популярністю користується і запозичена у народного костюма багатопредметність одягу. Наприклад, сучасний повсякденний комплект складається з подвійної спідниці, з об'ємної блузки та жилета, який може бути приталеним, на зразок керсетки або вільним, коротким чи подовженим, з застібкою і без неї. Такі жилети носять щодня з спідницями, штанами, блузками, светрами, або доповнюють ними святкову сукню.

Залишаються модними спідниці з вибитим рисунком тканини: з оборками, призібрані по лінії талії, з м'якими не запрасованими складками по колу, прямі спідниці на запах, що нагадують обгортку, спідниці широкі з горизонтально застроченими дрібними складками або защіпами, якими оздоблювалися народні сорочки. Народне мистецтво надихає сучасних модельєрів на пошук нових пропорцій, композиційних вирішень. Так, до

комплекту сучасного одягу за народними мотивами все частіше входять брюки, спідниця-брюки.

Сучасний одяг, у якому використані народні мотиви, має відповідати таким вимогам:

- предмети одягу повинні передавати характер народного крою, видів оздоблення тощо;
- одяг має відповідати вимогам, які висуваються до нього;
- одяг за народними мотивами повинен інтерпретувати та пропагувати народні традиції, відображати самостійне бачення народного стилю [1, с. 246].

Все частіше українські дизайнери починають звертатись в своїх роботах до національних традицій оформлення одягу, особливо жіночого, на сукнях, дорогих і звичайних, з'являється українська вишивка, і навіть на чоловічих краватках та трусах з'являються візерунки наших предків. Українські мільйонери, бізнесмени та політики уже мають своїх улюблених дизайнерів які створюються для них індивідуальний одяг з вишивкою.

Вишивка не зникла з життя народу, як і не нівелювалася його душа, естетичні уподобання. Основне призначення гаптування – прикрашати одяг, інтер'єрно-обрядові тканини – зумовило її виживання і дальший розвиток. Вишивка традиційно тримається на індивідуальній творчості, повільно переходить на перкалі, шовк та інші тканини промислового виробництва. І навпаки, фабричні різнокольорові нитки – заполоч, волічка, гарус – у народних гаптувальниць користуються великим попитом.

Сучасна вишивка – це вироби підприємств художньої промисловості. Вони розміщені у Косові, Львові та інших містах, де у співдружності з художниками-професіоналами, яких готує, наприклад, Львівський університет декоративно-прикладного мистецтва, працюють майстри, котрі отримали професійну підготовку у відповідних училищах, наприклад, Львівському, Вижницькому, Кролевецькому, Решетилівському художніх училищах чи Косовському технікумі. Гаптуванням займаються в системі різноманітних товариств, переважно жіночих. Тут ретельно ставляться до давніх традиційних зразків, мотивів та прийомів вишивання. Це найбільш активні учасники різноманітних виставок. Гаптування займає все більше місця у виготовленні нової державної атрибутики, в інтер'єрах відновлюваних і новостворюваних храмів, моделюванні костюмів для ансамблів, індивідуальних роботах тощо.

Українська вишивка сьогодні – складне, багатогранне явище, що розвивається в сфері традиційно-побутового, самодіяльного мистецтва та творчості художників-професіоналів. У відомих осередках вишивання – таких, як Косів, Клембівка, Полтава, Черкаси, Львів та інші, – створені підприємства художніх промислів, що відроджують і далі розвивають класичні надбання кожного мистецького регіону. Вишивка – один з масових і найбільш улюблених видів народного мистецтва. Вона є складовою частиною народного костюма, активно використовується в сучасному одязі,

надаючи йому своєрідності і неповторності. Вишиті вироби органічно увійшли до побуту людей, прикрасили сучасний інтер'єр.

Починаючи з 30–40-х років у вишивці утверджується тенденція до створення речей підкреслено декоративного характеру. Водночас відчутне прагнення скерувати вишивку в бік сюжетно-тематичних полотен з підсиленням рис станковізму.

Вивчення українського народного одягу з метою застосування його традиційних елементів у проектуванні сучасного костюма дало можливість авторам зробити деякі узагальнення щодо такого використання: «Багатство форм народного одягу, навіть при мінливих вимогах моди, завжди дає можливість відбирати певні компоненти народного традиційного одягу і з незначними змінами або й повністю застосовувати їх у сучасному одязі» [6, с. 16].

Ще за радянських часів сформувалися певні прийоми щодо осмислення здобутків народного моделювання жіночого одягу і використання його традицій у сучасній практиці, серед яких: творче переосмислення народного вбрання як першовзірця; вільніша інтерпретація народних принципів щодо технічного та художнього вирішення одягу [3, с. 146-160]; застосування тканин, що своєю структурою, фактурою і характером орнаменту нагадують народні тканини, для підкреслення в сучасних моделях специфічних стильових рис народного вбрання [8]. Досвід Київського та Львівського будинків моделей ставив за мету подальший розвиток кращих традицій українського народного одягу, що відбувалося способом осучаснення, стилізації народних форм одягу, застосування традиційних для нього матеріалів та оздоблень у вирішенні сучасних форм костюма. Однак складні, тривалі в часі виконання і виготовлення матеріали і техніки (візерункове плетіння, в'язання, ткацтво, вишивка) унеможлилювали широке використання їх у моделюванні одягу та серійний його випуск. Тому художники-модельєри створювали одиничні ексклюзивні ансамблі костюма за народними мотивами, які в кращому випадку ставали експонатами творчих виставок різного рівня. Загальносвітові процеси демократизації форм одягу та поступова глобалізація також не сприяли розвитку даного напрямку в моделюванні одягу. Як і в прадавньому, так і в сучасному одязі основними вимогами є: зручність, знаковість і художня виразність, повна відповідність форми призначенню і матеріалові, простота і лаконічність ліній, гармонійність складових компонентів, ансамблеве рішення костюма, помірне навантаження його конструктивно-декоративними елементами, концентрація оздоблення та виділення силуетних форм, кольору, структури і фактури тканини.

Художньо-технічні навички, орнаментально-колористичні і різноманітні композиційні прийоми, співвідношення декоративних і знаково-семантичних ознак визначають етнічну специфіку українського традиційного одягу і є джерелом збагачення й урізноманітнення сучасного вбрання. Завдяки тому, що професійні художники глибоко вивчили й осмислили

мистецьку традицію народної одяжі, створено багатоманітність її трансформації в сучасному костюмі.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Федина О. Український народний костюм і проблеми ансамблевості в сучасній практиці художнього моделювання одягу / О. Федина // Вісник ЛАМ. – Вип. 10. – Львів, 1999. – С. 245–249.
2. Матейко К.І. Український народний одяг / К.І. Матейко. – К., 1977.
3. Білан М.С., Стельмащук Г.Г. Український стрій / М.С. Білан, Г.Г. Стельмащук. – Львів, 2000.
4. Николаева Т.А. Украинская народная одежда. Среднее Поднепровье. – К., 1988.
5. Сидорович С.Й. Художня тканина західних областей УРСР / С.Й. Сидорович. – К., 1979.
6. Матейко К.І. Використання в сучасному одязі елементів традиційного вбрання / К.І. Матейко, С.Й. Сидорович // Народна творчість та етнографія. – К. : Вип. № 2, 1963. – С. 14–20.
7. Николаева Т.А. Народное моделирование женской одежды и применение его традиций в современной практике (на материалах Украины) / Т.А. Николаева // Советская этнография. – М. : Вип. № 3, 1977. – С. 72–90.
8. Николаева Т.А. Народные конструктивно-художественные приемы в традиционной и современной весенне-осенней верхней одежде украинцев / Т.А. Николаева // Советская этнография. – М. : Вип. № 3, 1984. – С. 14–28.

*Марина Штана
(Полтава, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ У СУЧАСНОМУ ОДЯЗІ ПРОВІДНИХ УКРАЇНСЬКИХ ДИЗАЙНЕРІВ

З давніх часів на Україні одяг мав не тільки практичне призначення, але й велику етнічну та естетичну суть. У кожному регіоні нашої держави були свої унікальні звичаї, обряди та костюми. До різних свят використовувався свій окремий одяг. Всі костюми виготовлялися вручну, починаючи з вирощування рослин (конопель чи льону), виготовлення тканин та ниток, фарбування і пошиття одягу, закінчуючи вишивкою та оздобленням. Український одяг завжди був від природи – як по складу та виготовленню, так і по візерунках вишивки і крою. Кожен регіон або навіть окремі села вносили щось своє у декорування костюму.

Сьогодні цей великий пласт нашої історії та традиційної культури творчій колектив Українського Сувеніру намагається зберегти документально і відтворити практично давні техніки пошиття одягу та вишивання. При розробці нових стилів і технік пошиття одягу ми намагаємось зберегти оригінальність і неповторність вишивки усіх регіонів нашої країни.

Надзвичайна мальовничість є характерною рисою традиційного українського одягу, яка відбиває високий рівень культури виробництва,